
CASSACIÓ CIVIL: EL TALL DE LA GUILLOTINA

L'autor de l'article fa un balanç del primer any de l'aprovació dels nous criteris d'admissió de recursos, des de l'experiència pràctica en la seva aplicació per la Sala Civil.

Pablo Franquet
Col·legiat núm. 28.402

El litigi de Gadisa contra Banc NCG i el FROB estava cridat a acabar en el Tribunal Suprem. Gadisa és una gran empresa del sector de la distribució alimentària que havia perdut deu milions d'euros en el projecte inversor que va intentar reflotar l'antiga Caixa Galícia. La societat pertany a "un grup d'empresaris i inversors d'allò més destacat i elitista del capitalisme gallec", com diu l'Audiència Provincial de La Corunya.

Era un procediment complex en el qual intervenien advocats de primera línia. Els inversors havien guanyat en primera instància i perdut en apel·lació. Tenint en compte que la quantia del litigi, el natural era que l'última batalla judicial es lliurés davant el Tribunal Suprem. No obstant això, la Sala Primera no va admetre a tràmit la cassació de Gadisa (ATS 21.2.2018).

El motiu fonamental és que el recurs se separava dels fets provats de la sentència d'apel·lació. En el passat, aquest resultat hauria estat poc probable. La falta de respecte de la base fàctica fixada per l'Audiència Provincial es contemplava com una línia vermella en els criteris d'admissió de la Sala Civil de 2011. No obstant això, en la pràctica, s'utilitzava amb moderació en els procediments la quantia dels quals superava el llindar dels 600.000€. Aquests temes entraven amb relativa comoditat si la vulneració de la norma jurídica s'explicava amb correcció. El

retret que el litigant hi havia fet "supòsit de la qüestió" era reservat moltes vegades per a la sentència de fons. No obstant això, en els últims temps la Sala Primera ha recorregut amb més freqüència a aquest mecanisme. Què ha passat?

En els darrers, el Tribunal Suprem està decidit a convertir-se en el tribunal de la seguretat jurídica. Per a això busca centrar la seva activitat en les matèries que tinguin un veritable interès cassacional per a la formació de jurisprudència. La reforma de la LEC que proposava Gallardón va acabar marginant-se.

En ella es preveia universalitzar l'interès cassacional com a únic motiu d'accés a la Sala Civil. Fracassada aquesta iniciativa legislativa, el Tribunal Suprem segueix mirant amb recel (democràtic) l'existència de vies privilegiades, entre les quals està la quantia.

La veritable finalitat del Tribunal Suprem és la fixació de la doctrina legal, no la solució del cas concret. I aquesta vocació s'aprecia ja en la fase d'admissió. Queden llunyans els anys en què es denominava afectuosament al Gabinet Tècnic del Tribunal Suprem el "Gabinet de la guillotina" pel percentatge de recursos que no admetia.

Per ser justos, hem de reconèixer que avui, en els casos grisos, els criteris de cort s'apliquen amb certa alçada de

mires per permetre la creació de doctrina en matèries que tenen un veritable interès jurídic. Així s'ha arribat a reconèixer obertament: "malgrat l'existència d'aquesta defectuosa tècnica cassacional s'ha optat per l'admissió del recurs en atenció al fet que, des de l'escrupolós respecte als fets provats i no combatuts, la qüestió jurídica a la qual la Sala ha de donar resposta apareix clara, sense necessitat d'esforços per esbrinar-la i concretar la norma que es diu infringida" (STS 231/2016 de 8.4.2016).

Els nous criteris d'admissió dels recursos de cassació i extraordinari per infracció processal, aprovats el 27 de

EN ELS DARRERS TEMPS, EL TRIBUNAL SUPREM ESTÀ DECIDIT A CONVERTIR-SE EN EL TRIBUNAL DE LA SEGURETAT JURÍDICA

gener de 2017, pretenien avançar cap a aquest objectiu de convertir a la Sala Primera en el tribunal de la seguretat jurídica.

Aquests criteris portaven dues grans novetats que buscaven alleujar la càrrega de treball dels magistrats i optimitzar la seva activitat. La primera novetat era que introduïen en l'ordre civil el límit

a l'extensió dels escrits. La Sala recomana que els recursos no superin les vint-i-cinc pàgines. El seu objectiu és reduir el temps d'estudi de cada cas.

La segona novetat era que es reduïa substancialment l'àmbit de revisió de la valoració probatòria. Ja no es pot qüestionar la valoració de la prova feta per l'Audiència Provincial amb l'argument que aquesta ha estat absurda, arbitrària o il·lògica. Ara només es poden impugnar els errors palesos en la valoració de la prova. D'aquesta forma, el Suprem mostra la seva decidida resistència a convertir-se en un panell de revisió probatòria. Com pot veure's, són dos nous utensilis que serveixen a una fita elevada, però que, d'altra banda, utilitzats amb precisió, poden donar un nou tall a la fulla.

En l'últim any el Tribunal Suprem ha estudiat els recursos presentats en el 2015, és a dir, abans de l'aprovació dels seus nous criteris d'admissió. En conseqüència, estem encara en una fase de transició. La referència als nous

criteris es fa a manera d'orientació, com a reforç o complement dels antics criteris de 2011. No obstant això, ja podem distingir amb nitidesa en el discurs dels magistrats quins seran les futures pautes d'avaluació.

Una interlocutòria molt recent adverteix per primera vegada de les restriccions en matèria probatòria. En aquest sentit, el Tribunal afirma que "la valoració de la prova no pot ser matèria dels recursos extraordinaris. Solament l'error palès pot al·legar-se com a motiu del recurs" (ATS 21.3.2018).

Les referències a les noves exigències de forma, també apunten ja en algunes resolucions. Així, en una interlocutòria s'al·ludeix als requisits d'estructura de l'encapçalament dels motius. La Sala sanciona que el motiu del recurs "no s'encapçala en els termes adequats a les exigències del recurs de cassació"; ja que "només en el paràgraf segon del text" s'identifica la norma que es considera infringida i se cita la sentència que recull la doctrina del Tribunal (ATS 24.5.2017). En un altra interlocutòria els magistrats es lamenten que el recurs "té una extensió desmesurada, lluny de les recomanacions contingudes en l'acord de 2017 abans esmentat, que al·ludeix a 25 pàgines" (ATS 19.4.2017).

Els anteriors defectes de forma no van ser letals per si sols, sinó que s'afegien a altres defectes de tècnica cassacional que van acabar provocant la no admissió dels recursos. Encara no ens hem trobat amb un recurs que respecti totes les exigències de la tècnica cassacional però que s'allunyi de l'extensió màxima recomanada. No obstant això, sí que comptem amb l'experiència de la Sala Tercera, que en aquesta situació ha optat per considerar-ho un error subsanable.

Finalment, també hem de destacar que la Sala Civil ja ha recorregut per primera vegada a la falta d'efecte útil del recurs com a justificació per no admetre-ho a tràmit (Interlocutòria 18.10.2017). Aquesta nova causa de no admissió, estrenada en els criteris de 2017, ha estat aplicada en un recurs basat en dos motius de cassació en el qual el rebuig d'un va fer estèril la resolució de l'altre (en el qual sí havia quedat acreditat l'interès cassacional).

Fa un any vaig escriure en aquesta mateixa revista un article en què aventurava que els nous criteris de la Sala Primera anaven a suposar un canvi substancial en la pràctica de la cassació.

Després de l'experiència dels aquests últims mesos, comencem a veure els primers senyals. Al cap i a l'últim, com diu el botxí en la mítica pel·lícula de Berlanga: "Si existeix la pena, algú haurà d'aplicar-la."